

Anna Paulownastraat 26

Deel 34 uit de serie 'De onbekende helden van 1940-1945'
Door Henk G. Westland, luitenant-kolonel b.d.

De vondst van een namenlijst door de *Sicherheitspolizei* leidt tot een inval in een woning te Groningen op 10 november 1944. Drie marechassees worden hiervan direct of indirect het slachtoffer.

In het Groningse Ten Post wordt in oktober 1944 het huis van de familie Spiegelberg door de Duitsers gevorderd. Ze nemen hun intrek in de stad Groningen in een woning, voorheen bewoond door de ondergedoken familie Roelfsema; de heer Roelfsema is de directeur van de kalkzandsteenfabriek Albino en steunt de illegaliteit. De Spiegelbergs zijn na Dolle Dinsdag 5 september 1944 gevlucht en in de provincie Groningen terechtgekomen; mevrouw Spiegelberg-Saarloos is Duitsgezind, haar zoon Willem is als *SS-sturmmann* aan het oostfront gesneuveld. Natuurlijk komen er nog bezoekers en post voor de vorige bewoners en zo ook een koerierster uit Amsterdam met een brief voor Roelfsema. Saarloos brengt haar de volgende dag naar Roelfsema's kantoorpand aan de Trompstraat.

Wanneer Saarloos later op de *dienststelle* van de *Sicherheitspolizei* (Sipo) in het Scholtenhuis komt om de woning in Ten Post terug te vragen, ontmoet zij daar *SS-hauptscharführer* Lehnhof. Bovendien vertelt ze hem dat er 's nachts 'mensen om haar huis sluipen' en over het bezoek van de koerierster. Lehnhof laat meteen de woning en het kantoor observeren. Al snel wordt een werknemer van Roelfsema opgepakt en hij bekent een kistje in de tuin te hebben begraven. Dat wordt op 10 november gevonden met daarin namenlijsten en er volgen tientallen arrestaties. Op diezelfde dag vier illegale werkers op het adres Anna Paulownastraat 26: bewoner PTT-ambtenaar Noorman, kantoorbediende Dijkstra, marconist Koopmans (geheim agent van Bureau Inlichtingen uit Londen) en de ondergedoken wachmeester Hoeder. Er worden wapens en een zender gevonden, en na wegvoering van de mannen blijven landwachters in de woning posten. De volgende

dag komt wachmeester Droppers aan de deur.

Jan Josephus Hoeder

In augustus 1940 verbindt gedemobiliseerd telegrafistenmaat Jan Hoeder (19) zich bij de Marechasse en wordt geplaatst bij de Brigade Hoogezand. Door de enorme aanwas van personeel in die tijd is het niet meer mogelijk iedereen op te leiden bij het Depot Marechasse in Apeldoorn. Jan en vele anderen gaan meteen de praktijk in. In juli 1942 wordt hij voor vier maanden gedetacheerd in Veenhuizen (bewaking van gestichtsgevangenen) en volgen kort op elkaar plaatsingen in Veendam, Winsum en Uithuizen en medio april 1943 nog een detachement in Westerbork. Inmiddels is hij bij de reorganisatie van de politie in maart 1943 aangesteld als wachmeester der Staatspolitie en ingedeeld bij de 'Marechasse (Gendarmerie)'.

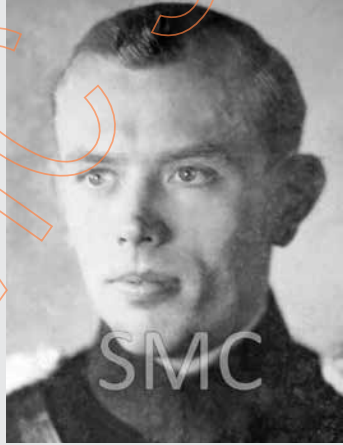
Marechassees uit de drie noordelijke provincies hebben vanaf maart 1941 beurtelings dienst in het 'Centraal Vluchtelingenkamp Westerbork', per juli 1942 onder gezag van de SS als het *Juden-durchgangslager* Westerbork. Vanaf januari 1943 is het Detachement Marechasse, groot zestig man, belast met de buitenbewaking van het kamp. Op 24 juni hebben drie Nijmeegse rechercheurs net een transport joden naar Westerbork gebracht. In het wachthuisje horen ze dat de wachmeester Hoeder aan een bezoeker, ene Fokkens, vraagt of hij familie is van zijn collega Fokkens. Want voor 'deze Fokkens heeft het hele korps Marechasse respect.' Hij vertelt de rechercheurs dat Fokkens heeft gewaarschuwd voor een grote razzia. Bij zijn arrestatie wordt hij aangeschoten, maar weet uit het ziekenhuis te ontsnappen. De drie rapporteren over Hoeders uitlatingen.

Er volgt een onderzoek, Hoeder en enkele van zijn chefs worden gehoord. Uit verklaringen wordt duidelijk dat Hoeder voor hen een plaag is. Commandant Brigade Hoogezand, waar hij bijna twee jaar heeft gediend: 'Hij was iemand die men steeds op de vingers moest tikken [...]. Voor wetten en studie en politiedienst, toonde hij niet de minste belangstelling.' Brigadecommandant te Uithuizen meldt dat Hoeder daar was geplaatst in verband met misdragingen. Eerder in augustus 1941 maakt commandant Brigade Veenhuizen rapport op wegens onordelijke gedrag: 'De marechasse Hoeder lijkt mij een brutaal heerschap en juist iemand om in groot verband een goeden geest te bederven.' Hoeder verklaart dat hij weliswaar de loyaliteitsverklaring heeft gelezen maar 'ik zal mij niet buitengewoon uitsloven als mij iets opgedragen wordt.' Over zijn collega Fokkens zegt hij: 'Wat die Fokkens heeft gepresteerd, vind ik zonder meer een stukje durf.' De onderzoeker oordeelt dat Hoeder 'kan worden gerangschikt onder de groep "saboteurs" in overheidsdienst.'

Inmiddels is Hoeder op 22 juli geschorst en kort daarop verhuist hij naar zijn verloofde Grietje in het dorp Westerbork. Op 10 oktober moet hij zich melden bij de Sipo in Groningen. Daar krijgt hij te horen dat hij tegen de nieuwe orde is en onder arrest staat. Twee dagen later wordt hij naar Kamp Erika bij Ommen gebracht. Maar deze maatregel tegen Hoeder staat niet op zich zelf, want op 12 en 13 oktober worden ongeveer 25 politiefunctionarissen opgepakt, ontslagen en naar Ommen gebracht waaronder wachmeester Marinus Smit van de afdeling Prijsbeheersching te Winsum. De groep wordt overgebracht naar Kamp Amersfoort. In de avond van 30 maart 1944 moet een groot aantal gevangenen

Jan Josephus Hoeder (Rotterdam, 3 januari 1920) neemt in 1937 vrijwillig dienst bij de Koninklijke Marine in Vlissingen; hij wordt o.a. geplaatst aan boord van het pantserschip Hr. Ms. Hertog Hendrik en het bewakingsvaartuig Hr. Ms. BV31. Op het moment van de Duitse inval dient hij als telegrafistenmaat bij het Marine Detachement Terschelling. Op dit eiland hebben toen geen oorlogshandelingen plaatsgevonden. Bij de demobilisatie van het Nederlandse leger wordt Hoeder op 15 juli 1940 uit de zeedienst ontslagen.

Hendrik Jan Droppers (Winterswijk, 9 oktober 1918) wordt als dienstplichtige opgeroepen bij 1 (Half) Regiment Huzaren (1 RH) te Amersfoort en gaat in 1939 over in beroepdienst. Tijdens de meidagen 1940 opereert 1 RH, waaronder Droppers als bereden huzaar, op de Noord-Veluwe. In de nacht van 10 op 11 mei worden de bereden eskadrons teruggenomen achter de Vallei-stelling. De kwetsbare paarden worden gewisseld voor fietsen en de nu huzaren-wielrijders komen als reserve ter beschikking van 5 RH.

Pieter Seepma (Ternaard, 8 september 1899) neemt in 1920 vrijwillig dienst bij 3 Regiment Huzaren in Den Haag. In de meidagen van 1940 maakt hij als opperwachtmeester-administrateur deel uit van 1 Regiment Huzaren-Motorrijders. Dit regiment vecht bij vliegpark Valkenburg tegen Duitse luchtlandingstroepen en verliest 25 man. Na de capitulatie wordt het regiment in Apeldoorn op 15 juli opgeheven. Seepma is nog tot 10 maart 1941 belast met de afwikkeling en krijgt dan ontslag.

op transport naar Duitsland; de dag daarvoor hebben ze al hun eigen kleding teruggekregen. Het is tegen middernacht wanneer op het stationemplacement van Amersfoort drie gevangenen van het transport onder de laatste wagon weten te kruipen, de duisternis tegemoet. Het zijn Jan Hoeder, Marinus Smit en een onbekende.

Jan en Marinus weten ieder voor zich veilig in Groningen te komen en gaan daar samen in het illegale werk verder als Gerard Hoogland (later Jan Huisman) respectievelijk Klaas (Felix) Bolt. Ze hebben onderdak in een pension aan de Steentilstraat in Groningen, waar ook hun collega's Homoet en Van der Heide regelmatig komen. Zij waren in mei 1943 ondergedoken voor het weigeren om joden te arresteren en behoren inmiddels bij de knokploeg (KP) Westerkwartier. Begin juni krijgen de vier onenigheid over de verdeling van wapens, die ze samen hebben buitgemaakt. Jan en Marinus vertrekken, ze willen niet meer samenwerken met de andere twee. Maar er ontstaat ook onenigheid tussen Jan en Marinus: 'Uit allerlei oorzaak zijn Hoeder en ik tenslotte van elkaar geraakt.' Jan maakt deel uit van de KP-Groningen bij een van de sabotage- en droppingsploegen

en verblijft in de Anna Paulownastraat 26. Jannes Noorman heeft zijn huis ter beschikking gesteld voor onderduik, vergaderingen en opslag. Zijn vrouw en kinderen zijn veilig ondergebracht in Westerbork bij de ouders van Jans verloofde. Van Jans daden is niet meer bekend, al lijkt zijn opleiding als telegrafist van pas te komen. Volgens zijn vader: 'Heeft nog geseind naar Engeland voor vernietiging van een V1. Elf uur seinde hij waar de V1 werd opgelaten. Twee uur antwoord, hij was vernietigd.' Op 10 november valt de Sipo de woning binnen.

Hendrik Jan Droppers

Huzaar 1e klasse Jan Droppers (21) krijgt op 12 juli 1940 eervol ontslag uit de militaire dienst wegens overgang naar de – sinds een week civiele – Marechaussee. Hij heeft zich op die datum verbonden als marechaussee te paard bij VIII Divisie Marechaussee en wordt meteen in de praktijk geplaatst bij de Brigade Hoogezand. Twee maanden later behoort hij tot het nieuw opgerichte Eskadron Groningen, gelegerd in de stad Groningen. In 1941 worden marechausseedetachementen naar de Belgisch-Nederlandse grens gestuurd ter bestijding van smokkel. Droppers maakt vanaf medio augustus

vier maanden deel uit van het Detachement Hooge-Mierde. Een week na terugkomst wordt hij voor twee maanden ingezet bij de Brigade Winschoten en in juli 1942 voor twee maanden bij de Brigade Appingedam. Inmiddels zijn begin 1942 de eskadrons opgeheven en is hij overgeplaatst naar de Brigade Groningen.

Ook Droppers moet vanaf februari 1943 twee maanden wachtdienst draaien in Kamp Westerbork. Het Detachement Marechaussee is gelegerd in het *Heidelager* vlakbij bij het kamp. Over de wachtroutine schrijft hij aan zijn zuster: 'Wij hebben hier de eene week nachtdienst en dan weer een week lang dagdienst. Dan moeten wij hier wacht kloppen om het kamp heen [...]. Overdag staan wij hier op de torens, die om het kamp zijn gebouwd, terwijl wij zolang het donker is moeten lopen.' Verder: 'Het eten is hier goed, wat natuurlijk heel wat waard is in deze tijd.' Bij de reorganisatie van de politie van maart 1943 wordt Droppers aangesteld als wachtmeester der Staatspolitie en ingedeeld bij de 'Marechaussee (Gendarmerie)', en geplaatst bij de politiestation Haren. Voorlopig doet hij nog steeds dienst in Groningen en werkt pas vanaf oktober in Haren. Hij krijgt toestemming om te trouwen met zijn Alie en

COMPTABELE DER STAATSPOLITIE IN HET RESSORT GRONINGEN

Gevelbord Bureau Comptabele in Groningen

hun huwelijk wordt 9 december 1943 in Groningen voltrokken.

Jan heeft zich aangesloten bij de KP-Groningen en maakt deel uit van een van de sabotage- en droppingsploegen. Hoofdwachtmeester Seepma, ook illegaal werker, vraagt hem om aan Hoeder een lijst te geven van (on)betrouwbare politiemannen en marechassees uit de drie noordelijke provincies. Op 11 november staat Jan voor het huis aan de Anna Paulownastraat 26 en loopt in de val met de belastende papieren op zak. Hij wordt via de *Sipo-dienststelle* ingesloten in het Groningse Huis van Bewaring.

Pieter Seepma

Aansluitend aan zijn ontslag als militair verbindt opperwachtmeester-administrateur Seepma (41) zich op 10 maart 1941 bij de Marechassees. Na een kadercursus in Apeldoorn wordt hij als opperwachtmeester-schrijver geplaatst bij de Staf VIII Divisie in de stad Groningen. Bij de politie-reorganisatie van maart 1943 wordt Seepma aangesteld als hoofdwachtmeester van de Staatspolitie en ingedeeld bij de 'Marechassees (Gendarmerie)', bij de Staf Marechasseegewest Groningen. Vijf maanden later wordt de comptabele functie bij de gewesten weggehaald en ondergebracht bij het Bureau Comptabele der Staatspolitie. Seepma wordt nu ingedeeld bij dat bureau met als standplaats Groningen.

Pieter maakt deel uit van de illegale organisatie Nationaal Steunfonds (NSF). Hij verzorgt de inzameling van geld en de uitbetaling aan ondergedoken politiemannen. Tevens geeft hij inlichtingen aan de illegaliteit over de betrouwbaarheid van politiepersoneel en over signaleringen in het Algemeen Politieblad. In het complot bij Bureau Comptabele zitten ook opperwachtmeester Bilkes en wachtmeester Uittenbogaard.

Op zondagmiddag, de dag na de inval in de Anna Paulownastraat, geeft de (waarnemend) gewestelijk politiepresident luitenant-kolonel Blank, opdracht aan vier politieke vertrouwelingen om Seepma te arresteren. Blank doet dit in opdracht van de Sipo zonder naar de reden van deze arrestatie te vragen. Ze rijden naar de Wagnersingel, maar Seepma is niet thuis.

Hij zou naar de kerk zijn en daar – in de Gereformeerde Kerk aan de Coendersweg – wordt hij aangehouden. Seepma wordt ingesloten in het Huis van Bewaring en ter beschikking gesteld van de Sipo. Lehnhoff: 'Wij wisten van hem, dat hij een lijst had gemaakt van het personeel van de marechassees [...]. Zijn naam is genoemd door een marechassees Droppers, die de lijst bracht naar een perceel in de Anna Paulownastraat te Groningen, welke woning onder bewaking stond [...]. Vier dagen na Pieters arrestatie duiken Bilkes en Uittenbogaard onder. Echtgenote Emma probeert enkele malen Pieter te bezoeken, maar dat wordt steeds geweigerd. Wel mag er kleding worden omgeruild. Ze ontdekt in zijn kleren een closetpapiertje met daarop: 'Van de kerk naar de kerker. Uw wil geschiedde.' Een vrijgelaten gevangene brengt haar de groeten over van Pieter en vertelt over het respect dat hij van zijn medegevangenen geniet, omdat hij met hen bidt, zingt en gymnastiek-oefeningen doet.

Concentratiekamp Neuengamme

Op 16 januari 1945 vertrekt uit Groningen een treintransport van circa 110 man waaronder Hoeder, Droppers en Seepma op weg naar concentratiekamp Neuengamme, onderverdeeld in twee groepen. Twee dagen later zal de betekenis hiervan duidelijk worden, namelijk circa 70 man als *todeskandidat* en 40 man als *schutzhaftling*. Onderweg ziet Jan Hoeder nog kans een briefje uit de trein te gooien, waardoor zijn familie later hoort over zijn deportatie. De trein komt op de 18e aan op het *lagerbahnhof*.

Met 31 anderen van het transport gaan Jan Droppers en Pieter Seepma drie dagen later op 21 januari naar het zwaar gebombardeerde Hamburg om daar in de haven te worden ingezet voor opruimings- en bergingswerkzaamheden. Ze worden eerst ondergebracht in *arbeitslager* Hamburg-Fuhlsbüttel en vanaf 15 februari in *arbeitslager* Dessauer-Ufer, een havenloods in het stadsdeel Veddel. Na enkele weken sterven Pieter op 24 februari en Jan op 15 maart aan honger, ziekte, uitputting en ellende. Lijken worden of teruggebracht

naar Neuengamme om gecremeerd te worden of door een begrafenisondernehmer begraven op het Friedhof Hamburg-Ohlsdorf. Dankzij de declaraties van deze begrafenisondernehmer weten we dat Pieter en Jan daar zijn begraven. Later zijn op die begraafplaats de Nederlandse oorlogsgraven heringericht als het Nederlands Ereveld Hamburg. De resten van Pieter zijn in 1951 herbegraven op begraafplaats Selwerderhof te Groningen.

Jan Hoeder krijgt na de registratie een armband om met daarop *torsperre*, wat betekent dat hij ter dood is veroordeeld en de poort van het kamp niet uit mag. Tot hun executie worden de *torsperren* tewerkgesteld in het kamp bij het *flecht-kommando*, het vlechten van camouflage-netten. Kampoverlevende Van Dee, onderwachtmeester te Hoofddorp, spreekt hem over zijn *torsperre* en vraagt of hij dit niet verschrikkelijk vindt. Jan antwoordt laconiek: 'Ach, ik heb pech gehad.' Hij wordt in de arrestbunker opgehangen mogelijk op 20 of 21 februari. De *torsperren* zijn tussen 1 februari en 10 maart omgebracht en niet vermeld in de dodenboeken. De 'Commissie tot het Doen van Aangifte van Overlijden van Vermisten' doet in 1951 aangifte bij de gemeente Westerbork met als sterfdatum 10 maart 1945.

Van het transport van circa 110 mannen van 16 januari 1945 van Groningen naar Neuengamme is niemand levend teruggekeerd. Jannes Noorman en Ares Gerrit Dijkstra behoren tot deze slachtoffers.

Wachtmeester Ane Fokkens is weer gearresteerd en met vier collega's uit Groningen op 19 juni 1944 in Vught doodgeschoten. De ondergedoken wachtmeesters Van der Heide en Homoet zijn in Groningen na een vuurgevecht gearresteerd. Hielke van der Heide is op 5 september 1944 in Vught doodgeschoten; Wim Homoet is op 22 februari 1945 omgekomen in concentratiekamp Bergen-Belsen.

Saarloos wordt in 1947 door het Bijzonder Gerechtshof veroordeeld tot een gevangenisstraf van tien jaar te ondergaan in een Rijkswerkinrichting. Lehnhoff van de Sipo wordt ter dood veroordeeld en op 24 juli 1950 in Groningen terechtgesteld. Politiepresident Blank is in 1947 in meerdere zaken veroordeeld tot twintig jaar gevangenisstraf, waarvan vijftien jaar Rijkswerkinrichting.

De auteur verricht historisch onderzoek naar de gevallen die in de oorlog 1940-1945 behoorden tot de (Koninklijke) Marechassees. Wilt u reageren? Uw reactie is welkom op het redactieadres of rechtstreeks per e-mail aan de auteur op marchaussee4045@gmail.com.

Marechaussee Contact
18e jaargang | nummer 3
juni 2017

Marechaussee Contact is een uitgave van de Stichting Marechaussee Contact en verschijnt tweemaandelijks. Het wordt verspreid onder de begunstigers van deze stichting. De realisatie is in handen van de commissie Redactie MC en voorlichting.

Aan de inhoud wordt veel zorg besteed, echter noch de stichting noch de redactie aanvaardt enige aansprakelijkheid voor eventuele fouten en/of onvolkomenheden. Door derden aangeleverde inhoud geeft niet noodzakelijk de mening van de stichting of de redactie weer. Voor het overnemen van artikelen, gedeelten daarvan of foto's is toestemming van de redactie vereist. Na verkregen toestemming dient de bron en in voorkomend geval de naam van de auteur te worden vermeld.

Redactie

Martin Aalbers
Roel Bouwman (website)
Marion Broekhuizen-Klijnhout
Jan Gaasbeek
Willem Geense
Frans Meijer
Jack Vlaming
Henk Westland (eindredactie)

Aan dit nummer werkten verder mee:

Tjitte Wassenaar
Piet van Erk
Jannes Douma
Jacques van der Torren

Contact

Weeshuiswal 9, 4116 BR Buren
t.a.v. Marion Broekhuizen-Klijnhout
0344-571256
redactie@marechausseecontact.nl

Vormgeving

Content Innovators BV, Zwolle / Den Haag

Druk

Bariet Ten Brink BV, Meppel

Wijzigen van adresgegevens

Zie pagina SMC-informatie bij begunstigersadministratie.

Kopij volgende uitgave

Voor het aanleveren van kopij graag eerst contact opnemen met de redactie. De deadline voor het inzenden van de kopij voor de volgende uitgave is 28 juli 2017.

3	Observaties
4	Agenda Activiteiten voor en door oud-marechaussees
5	Beroeps Terug op het oude nest
8	Veteranen Allerlei
10	Dienstplichtigen Het glas meer dan half vol
12	IKNG Pelgrimsreis naar Surabaya, een belevenis
14	Oorlogsdagboeken Veilig in Engeland, maar dan?
16	1940-1945 Anna Paulownastraat 26
19	Reservisten HJV-speld voor reserve-kapitein Van Delft
19	SMC Warme contactmiddag Badhoevedorp
20	SMC Lintjesregen 2017
22	SMC Weerzien met Oorlogsmuseum Overloon
23	SMC 'Ik had dit niet willen missen!'
23	SMC Herdenking Katwijk aan de Maas
24	SMC Vriendendag in het Marechausseemuseum
25	SMC Reünie beroepslichting 71-2
26	Personalía
27	SMC-informatie

Foto omslag:

1968, vlnr: dpl mar Kees de Wit (67-3),
wvr De Bruin, mar Cor van 't Hoog (alle drie 41 Maresk)
Voertuigen: DKW Munga in KMar-uitvoering,
op de achtergrond een Mighty Antar Trekker
(foto beschikbaar gesteld door Kees de Wit)